

GRŴP DYDDIO HEN DAI CYMREIG

www.datingoldwelshhouses.co.uk

DATING OLD WELSH HOUSES GROUP

CYLCHLYTHYR 6 - Medi 2013

Rhif Elusan Gofrestredig 1131782 Registered Charity No.

NEWSLETTER 6 - September 2013

Nodau ar gyfer 2013-2014

oddi mewn i amcanion cyfansoddiadol y Grŵp:

PRIF NOD: mwynhau cydgyfarfod i ddysgu mwy am hen Dai Cymreig a rhannu'r wybodaeth hon a'n brwdfrydedd ag eraill.

Yn benodol i:

1. Gynorthwyo'r canghennau ardal i osod seiliau cadarn a datblygu eu gweithgareddau eu hunain.
2. Ffurio canghennau newydd i aelodau mewn ardaloedd eraill yn ôl y gofyn.
3. Cynnig rhaglen ddiddorol ac addysgiadol o ran ymweliadau, darlithoedd a Thaith Astudiaeth flynyddol.
4. Cynhyrchu Cylchlythyrau chwarterol a thafleini eraill.
5. Cynnal cyfarfodydd Ymddiriedolwyr rheolaidd a threfnau cyfoes er mwyn rheoli'r Grŵp yn dda.
6. Paratoi peth o'r testun ar gyfer cyhoeddiad ar y cyd â RCAHMW, sef "Discovering Historic Houses in Northwest Wales".
7. Bod yn barod i weithio ochr yn ochr ac mewn partneriaeth â sefydliadau ac unigolion sydd â diddordebau tebyg.
8. Bod yn barod i ystyried unrhyw syniadau all ddatblygu dealltwriaeth o hen adeiladau domestig yng ngogledd Cymru, a gwybodaeth amdanynt.

GYDA THRISTWCH cofnodwn farwolaeth dau aelod: Mr Dennis Bassford, perchennog tŷ ym Meirionnydd, a John Broughton, aelod o gangen Sir Ddinbych. Rydym yn cofio am eu teuluoedd.

Tŷ Mawr, Castell Caereinion

YMDDIRIEDOLWR NEWYDD: (gweler rhestr Cylchlythyr 4) Bydd y rhai a fynychodd yr AGM yn gwybod fod Mrs Iola Wyn Jones wedi ymddiswyddo oherwydd afiechyd; dymunwn yn dda iddi. Penodwyd Mrs Ann Morgan yn ei lle.

TAITH ASTUDIAETH GORFFENNAF 2013

Aeth bws llawn 29 sedd Abacab â ni i grwydro'r ardal o gwmpas dwy ochr i ffiniau canolbarth Cymru. Dechreuwyd yn Nhŷ Mawr, Castell Caereinion a adferwyd yn wych a buom yn aros mewn gwesty traddodiadol yn Henffordd. Ar ôl darlith ragarweiniol ar dai fframwaith coed yr ardal, dangosodd ein tywysydd, Duncan James, sawl enghraifft i ni yn Weblai, Pembridge, Llanandras a Llwydlo mewn tywydd sych a

Aims for 2013-2014

within the Group's constitutional objectives:

MAIN AIM: to enjoy meeting together to learn more about old Welsh Houses, and to share this knowledge & enthusiasm with others.

Specifically to:

1. Assist the area branches to become well established and develop their own activities.
2. Form new branches for members in other areas as requested.
3. Offer an interesting & informative programme of visits, lectures and an annual Study Tour.
4. Produce quarterly Newsletters & other leaflets.
5. Maintain regular Trustees' meetings and up-to-date procedures for the good management of the Group.
6. Prepare some of the text for the joint publication with the RCAHMW of "Discovering Historic Houses in Northwest Wales".
7. Be ready to work alongside & in partnership with organisations and individuals with similar interests.
8. Be willing to consider any ideas which may help develop understanding of, and knowledge about, old domestic buildings in north Wales.

WITH SADNESS we report the deaths of two members: Mr Dennis Bassford, owner of a Merioneth house & John Broughton, member of the Denbighshire branch. Our thoughts are with their families.

Tŷ Mawr, Castell Caereinion

NEW TRUSTEE: (see Newsletter No 4 list)

Those attending the AGM will know that Mrs Iola Wyn Jones resigned due to poor health; we wish her well. Mrs Ann Morgan was appointed in her place.

2013 JULY STUDY TOUR

A full 29 seater coach from Abacab took us exploring around both sides of the mid Wales borders. We started at the amazing restored Ty Mawr, Castle Caereinion and stayed in a traditional hotel in Hereford. After an introductory lecture to the region's timber - framed houses, our guide, Duncan

heulog. Roedd gweld cynifer o'r tai amrywiol hyn yn syndod gan eu bod yn brin yng Ngogledd Cymru.

Rhai SYLWADAU AR Y DAITH:

“Mi wnes i fwynhau'r ymweliad â Thy Mawr yn fawr a theimlais ei fod yn rhoi darlun cyflawn inni o sut a pham yr adeiladwyd y tŷ, sut yr oedd pobl yn byw ynddo a'i le yn y dirwedd a hanes.” Barbara.

“Mi wnaethom ni fwynhau'r cyfan ond yr uchafbwynt oedd y daith o gwmpas Tŷ Mawr gyda'r tywysydd.” Janet.

“Roedd y sgwrs ragarweiniol gyda'r nos yn wych er ei bod yn hir. Bu brwdfrydedd Duncan James yn fodd i roi ymweliadau'r deuddydd canlynol yn eu cyd-destun a rhoi rhagflas da i ni o'r hyn oedd o'n blaenau.” John a Dorry.

“Roeddwn i'n meddwl fod y daith yn ysgogiad, gan roi digon o gyfeiriadau inni i astudio ymhellach. Roedd fy 'stafell westy'n braf, y staff yn gyfeillgar ac fel llysiu-wraig, roedd digon o dde-wis ar fy nghyfer.” Lynda.

“Doeddwn i erioed wedi bod ar daith astudiaeth o'r blaen a doeddwn i ddim yn gwybod beth i'w ddisgwyl a doeddwn i'n gwybod dim am dai fframwaith coed. Mi wnes i ddysgu llawer, hyd yn oed os oedd fy meddwl i'n mynd yn wag tuag at ddiwedd pob sesiwn am fy mod i wedi blino! Roedd yn grŵp cytŷn iawn hefyd ac roedd Duncan James yn "drysor" bach.” Nan

“Mi hoffwn i fod wedi cael mwy o amser i grwydro a bwyta....efallai y gwnawn ni ailymweld... a'i chymryd yn fwy hamddenol.” Gill.

Hen Ficerdy, Aberriw / Old Vicarage, Berriew

CYFARFODYDD HYDREF Bwciwch **NAWR** gyda Wally Barr. Talwch ar y diwrnod.

Dydd Gwener Hydref 18: Ymweliad prynhawn i weld y gwaith plastr gwyth yn **Neuadd Maenan**, Llanrwst. Cost £5.

Dydd Mercher Tachwedd 13: Understanding Old Documents. Dan arweiniad J Dilwyn Williams, Swyddog Addysg ac Amgueddfeydd Archifdy Gwynedd. Yn Y Ganolfan, **Capel Curig**, 10.00 – 4.00 Dewch â'ch dogfennau astrus. Cost £10; ni ddarperir cinio.

Dydd Llun Rhagfyr 2: Cyfarfod Cymdeithasol y gaeaf a chinio “Cludo a Rhannu” yng Nghorsygedol ger Y Bermo. Cinio prynhawn a thaith dywysedig. Cost: £4 yr un.

Gall **pob aelod** hefyd fynychu cyfarfodydd mewn ardaloedd eraill drwy neilltuo lle gyda'r Cynrychiolydd Cangen perthnasol.

James, showed us many examples in Weobley, Pembridge, Presteigne and Ludlow in dry sunny weather. The number and variety of these houses rather overwhelmed us as in North Wales they are few and far between.

STUDY TOUR COMMENTS included:

“I enjoyed the visit to Ty Mawr greatly & thought it gave a rounded picture of how & why the house was built, how it was lived in and its place in the landscape and history.” Barbara.

“We enjoyed all of it but the highlight was the tour of Ty Mawr with the guide” Janet.

“The introductory evening talk was excellent, even though it was long. Duncan James’ enthusiasm put the following two day’s visits into perspective and gave a good taster of what was to come.” John & Dorry.

“I found the tour to be stimulating, giving plenty of references for further study. My hotel room was fine, the staff friendly &, as a vegetarian, I was well catered for” Lynda.

“I had never been on a study-tour before and didn't know what to expect and I knew nothing at all about timber-frame houses. I learned a lot, even if I did blank out towards the end of each session due to exhaustion! It was a very congenial group too and Duncan James was a little "treasure". Nan.

“I would have liked a bit more time to wander & eat ....we may revisit... at a more leisurely pace” Gill.

AUTUMN MEETINGS Book **NOW** with Wally Barr. Pay on the day.

Friday Oct 18: Afternoon visit to see the superb plasterwork at **Maenan Hall**, Llanrwst. Cost £5.

Wednesday Nov 13: Understanding Old Documents. Led by J Dilwyn Williams, Gwynedd Archives Education & Museums Officer. At Y Canolfan, **Capel Curig**, 10.00 – 4.00 Bring your puzzling documents. Cost £10; lunch not provided.

Monday Dec 2: Winter Social & “Bring & Share” lunch at **Corsygedol** near Barmouth. Noon lunch followed by guided tour. Cost: £4 per head.

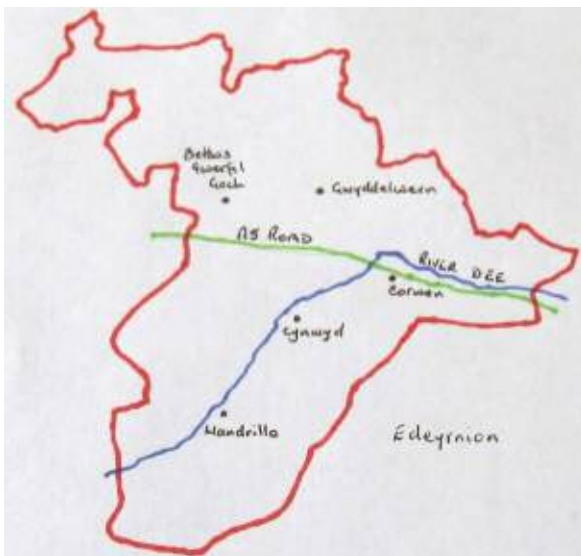
All members may also attend meetings in other areas by booking with the Branch Rep. involved.

EDEYRNION: gan Janice Dale Cyfraniad gan Sir Ddinbych

Roedd yr holl dai a ddewiswyd yn wreiddiol ar gyfer dyddio 'dendro' yn Sir Ddinbych ar gyfer y prosiect Dyddio Hen Dai Cymreig wedi eu lleoli yn hen gwmwd Edeyrnion. Credir i Edeyrnion gael ei enwi ar ôl Edern neu Eternus, un o feibion Cunedda Wledig a ddaeth i lawr o ogledd Prydain i yrru'r Gwyddelod allan o Wynedd yn y 5^{ed} ganrif. Hyd nes y cyhoeddwyd Statud Cymru yn 1284, roedd Edeyrnion ar adegau gwahanol yng Ngwynedd neu Powys, yna daeth yn rhan o Feirionnydd. [Ac eithrio pan oedd yn diriogaeth Gymreig Sir Amwythig, fel y cofnodwyd yn Llyfr Domesday.] Fodd bynnag manylder gweinyddol oedd hyn, ac fe'i gosodwyd ar wahân erioed a'i reoli gan 'farwniaid Edeyrnion'; roedd eu gweithgareddau hwy y tu allan i gylch swyddogion brenhinol y sir i raddau helaeth.

Mae stori'r Barwniaid yn dechrau gyda marwolaeth Madog ap Maredudd o Bowys tua 1160. Etifeddodd ei fab anghyfreithlon, Owain Brogyntyn, Edeyrnion, ac etifeddodd tri mab Owain, sef Bleddyn, Iorwerth a Gruffydd, drydedd ran bob un o Edeyrnion. Etifeddodd Bleddyn diroedd Dinmael yn y gogledd, wedi eu canoli ar Rug. Aeth y rhan ganol yn cynnwys Llangar, Cymmer a rhan o Wyddelwern i Iorwerth, tra bod Gruffydd wedi etifeddu'r rhan ddeheuol wedi ei ganoli ar Landrillo ac o'i gwmpas. Oherwydd etifeddiaeth gyfrannol aeth y tair 'stad' hon yn llai dros y canrifoedd canlynol ond deilliodd nifer o dai o safon ohoni, gan gynnwys Branas Uchaf a Maes Tyddyn, y llwyddwyd i'w dyddio gan ddefnyddio 'dendro'. Ystyriwyd fod nifer o dai eraill yn Edeyrnion yn deilwng o'u dyddio â 'dendro', ond oherwydd bod cymaint o'r derw'n tyfu'n rhy gyflym nid oedd modd eu dyddio.

Edeyrnion

Mae Edeyrnion yn cynnwys plwyfi Betws Gwerful Goch, Corwen, Gwyddelwern, Llandrillo, Llangar, Llansantffraid Glyn Dyfrdwy [sef Carrog bellach], a rhan o Lanfihangel Glyn Myfyr [trefgordd Lanfihangel yn unig]. Mae'r ffin yn dirwyn o Fynyddoedd y Berwyn yn y de, ar hyd rhan isaf dyffryn Dyfrdwy i Landrillo sef y ganolfan fasnachol i bob golwg gyda'i marchnadoedd a'i ffeiriau ei hunan, [er bod gan bentrefi eraill eu marchnadoedd eu hunan].

EDEYRNION: by Janice Dale A Denbighshire Contribution

All the houses originally selected for 'dendro' dating in Denbighshire for the Dating Old Welsh Houses project were in the old commote of Edeyrnion. Edeyrnion is believed to have been named after Edern or Eternus, one of the sons of Cunedda Wledig who came down from north Britain to drive the Irish out of Gwynedd in the 5th century. Until the Statute of Wales in 1284, Edeyrnion was variously in Gwynedd or Powys, then it became part of Merioneth. [Apart when it was a Welsh territory of Shropshire, as recorded in the Domesday Book.] However this was an administrative nicety, as it was always set apart and ruled by 'the barons of Edeyrnion', whose activities lay largely outside the sphere of the royal officers of the county.

The story of the Barons begins with the death of Madog ap Maredudd of Powys in about 1160. His illegitimate son, Owain Brogyntyn, inherited Edeyrnion, and Owain's three sons Bleddyn, Iorwerth and Gruffydd, each inherited a third of Edeyrnion. Bleddyn inherited Dinmael lands in the north, centred on Rug. The middle covering Llangar, Cymmer and part of Gwyddelwern went to Iorwerth, whilst Gruffydd inherited the southern part centred on and around Llandrillo. Because of partible inheritance these three 'estates' became smaller over the following centuries, but gave rise to a number of quality houses, including Branas Uchaf and Maes Tyddyn, which were successfully 'dendro' dated. A number of other houses in Edeyrnion were considered worthy of 'dendro' dating, but because much of the oak was too fast growing they could not be dated.

Llandrillo: looking NW / yn edrych i gyfeiriad y gogledd-orllewin

Edeyrnion contains the parishes of Bettws Gwerful Goch, Corwen, Gwyddelwern, Llandrillo, Llangar, Llansantffraid Glyn Dyfrdwy [now known as Carrog], and part of Lanfihangel Glyn Myfyr [just the township of Lanfihangel]. The boundary runs from the Berwyn Mountains in the south, along the lower Dee valley to Llandrillo which appeared to be the commercial centre with its own markets and fairs, [though other villages had their own markets].

Ddwy filltir i ffwrdd mae pentref Cynwyd. I'r gogledd o Gynwyd mae'r afon Ddyfrdwy'n troi i'r dwyrain, ac yn y fan hon mae Edeyrnion yn ymestyn allan i'r dwyrain, y gorllewin a'r gogledd. I'r dwyrain mae'n dilyn y Ddyfrdwy bron i Langollen, i'r gogledd i Wyddelwern ac i'r gorllewin i Lanfihangel. Mae rhôl Cymorth Lleyg 1292-3 yn awgrymu mai Edeyrnion oedd y cwmwd cyfoethocaf yn Sir Feirionnydd.

Heblaw am amaethyddiaeth y dyffrynnoedd ffrwythlon, roedd y bryniau'n darparu ffridd, mawnogydd a llechi; roedd cynhyrchu gwaith gwau a brethyn yn ddiwydiannau pwysig hefyd. Yn y 19^{eg} ganrif roedd ffordd Thomas Telford, [yr A5 bellach] yn croesi Edeyrnion o'r dwyrain i'r gorllewin gan groesi ei fan lletaf, gan agor y rhan hon o ogledd Cymru i'r byd mawr tu hwnt. Felly roedd Edeyrnion ymhell o fod yn lle marwaidd, tawel ac yn fan ffyniannus ac o ganlyniad adeiladwyd nifer o dai gwych yno.

Dyffryn Dyfrdwy / The Dee valley

Dechreuodd Cangen Dinbych gyda Chymdeithas Hanes Edeyrnion. Yn dilyn y prosiect 'dendro', rydym wedi dechrau edrych ymhellach i ddarganfod hen dai yn sir newydd Dinbych gan edrych ar fapiau degwm [gan gydweithio â LIGC] i sefydlu daliadau a pherchnogaeth tir – gyda'r nod o leoli'r manau lle roedd gan y barwniaid eu 'stadau', a chyhoeddi 'Llyfr Lloffion Cynwyd' – amrywiaeth o erthyglau am y pentref.

MANYLION CYSWLLT Y GRŴP

Ysgrifennydd: Margaret Dunn, 01766 890550
brynbedd1@gmail.com

Cydgysylltydd Digwyddiadau: Wally Barr. 01745 888622
wallybarr@yahoo.co.uk

Ysgrifennydd Aelodaeth: Zoe Henderson 01824 704404
zohenderson123@btinternet.com

neu mae ein GWEFAN yn parhau i ddatblygu:
EWCH I
www.datingoldwelshhouse.co.uk

Two miles away is the village of Cynwyd. To the north of Cynwyd the river Dee turns to the east, and at this point Edeyrnion spreads out east, west and north. To the east it follows the Dee almost to Llangollen, to the north to Gwyddelwern and west to Lanfihangel. The Lay Subsidy roll of 1292-3 suggests that Edeyrnion was the richest commote in the county of Merioneth.

Apart from agriculture of the fertile valleys, the hills provided upland grazing, turberies and slate; knitting and cloth manufacture were also an important industries. In the 19th century Thomas Telford's road, [now the A5] crossed Edeyrnion from east to west across its widest part, opening up this part of north Wales to the wider world. So, far from being a quiet backwater, Edeyrnion was a thriving place which led to many fine houses being built.

Near / Ger Llangar (dendro 1538)

The Denbighshire Branch started with the Edeyrnion Historical Society. Following on from 'dendro' project, we have started looking further afield to find old houses in the new county of Denbighshire; looking at tithe maps [in collaboration with the NLW] to establish holdings and land ownership – with the aim of locating where the barons had their 'estates', and publishing a 'Cynwyd Scrapbook' – a miscellany of articles about the village.

GROUP CONTACT DETAILS

Group Secretary: Margaret Dunn, 01766 890550
brynbedd1@gmail.com

Events Coordinator: Wally Barr. 01745 888622
wallybarr@yahoo.co.uk

Membership Sec. Zoe Henderson 01824 704404
zohenderson123@btinternet.com

our WEBSITE continues to develop:
VISIT
www.datingoldwelshhouse.co.uk